

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

17100/I/2010/2305448166

OPERÁCIE BANKY NA PEŇAŽNOM TRHU A ICH
ÚČTOVNÉ ZOBRAZENIE

Diplomová práca

2010

Bc. Lucia Štieberová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Operácie banky na peňažnom trhu a ich účtovné zobrazenie

Diplomová práca

Študijný program: Účtovníctvo a finančné riadenie

Študijný odbor: 3.3.12 Účtovníctvo

Vedúci práce: Ing. Oľga Kadlečíková, PhD.

Školiace pracovisko: Katedra účtovníctva a audítorstva

Bratislava 2010

Bc. Lucia Štieberová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 28. 4. 2010

.....

podpis študenta

ABSTRAKT

ŠTIEBEROVÁ, Lucia: *Operácie banky na peňažnom trhu a ich účtovné zobrazenie*. - Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra účtovníctva a audítorstva. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Oľga Kadlečíková, PhD. – Bratislava: FHI EU, 2010, 60 s.

Cieľom záverečnej práce je charakterizovať a účtovne zobrazit' operácie, ktoré banka uskutočňuje na peňažnom trhu, a to vo Všeobecnej úverovej banke, a.s.

Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 4 grafy a 2 tabuľky.

Prvá kapitola obsahuje definície a charakteristiky peňažného trhu, banky ako podnikateľského subjektu a operácií na peňažnom trhu.

V ďalšej časti sme charakterizovali cieľ práce, metodiku práce a metódy skúmania.

V tretej kapitole sme priblížili profil Všeobecnej úverovej banky, a.s., opísali základné zásady účtovníctva bánk a na základe príkladov priblížili účtovanie operácií na peňažnom trhu vo Všeobecnej úverovej banke, a.s.

Výsledkom riešenia danej problematiky je poznanie, akým spôsobom Všeobecná úverová banka, a.s. v účtovníctve zaznamenáva operácie, ktoré vznikajú na peňažnom trhu. Ide o prijaté a poskytnuté krátkodobé úvery a operácie s krátkodobými cennými papiermi.

Kľúčové slová:

peňažný trh, banka ako podnikateľský subjekt, operácie na peňažnom trhu, úverové operácie, operácie s cennými papiermi.

ABSTRACT

ŠTIEBEROVÁ, Lucia: *Bank operations on monetary market and its accounting presentation*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Economic Informatics; Department of accounting and audit. – Supervisor of the thesis: Ing. Oľga Kadlečíková, PhD. – Bratislava: FHI EU, 2010, 60 p.

My thesis is aimed at characteristics and accounting presentation of operations carried out by bank on monetary market.

My thesis is divided into three separate chapters containing 4 charts and 2 tables.

First chapter contains definitions and characteristics of the monetary market, bank as a business entity and operations on monetary market.

We did outline the aim of my thesis, the methodology and methods of research applied during work in the second chapter.

The third chapter is dedicated to brief outline of profile of Všeobecná úverová banka, a.s., described elementary principles of bank accounting and, based on the examples, I described bookkeeping of operations on the monetary market in Všeobecná úverová banka, a.s.

My research results in knowledge of how Všeobecná úverová banka, a.s. records its operations which take place on monetary market in its accounting system. It relates to received and provided short-term credits and operations with short-term securities.

Keywords:

monetary market, bank as a business entity, operations on monetary market, credit operations, operations with securities

OBSAH	str.
Úvod	7
1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	9
1.1 Peňažný trh	9
1.2 Banka ako podnikateľský subjekt	15
1.3 Operácie banky na peňažnom trhu	23
2. Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	33
3. Výsledky práce	34
3.1 Profil Všeobecnej úverovej banky, a.s.	34
3.2 Základy vedenia bankového účtovníctva	40
3.3 Účtovné zobrazenie operácií banky na peňažnom trhu vo Všeobecnej úverovej banke, a.s.	44
3.3.1 Úverové operácie	44
3.3.2 Operácie s cennými papiermi	51
Záver	57
Zoznam použitej literatúry	59

ÚVOD

Bankový sektor prešiel v minulosti veľmi významným ozdravovacím procesom, kde pomáhal predovšetkým štát. Cieľom bolo vytvoriť konkurencieschopné prostredie v snahe minimalizovať možné riziká a maximalizovať vklady občanov.

Bankovníctvo, ako jedna z najvýznamnejších a najdôležitejších súčastí hospodárstva, nie je statické a nemenné, práve naopak, neustále sa musí prispôsobovať vývoju. Dôležité postavenie majú komerčné banky, ktoré zastupujú pozíciu finančného sprostredkovateľa a plnia dôležité funkcie.

Bankový sektor je jedným z mála sektorov, ktorý globálna finančná kríza zasiahla najmenej, čo je pripisované najmä dobrej histórii celého sektora po výraznej reštrukturalizácii, ktorej začiatok bol v roku 2000. Riziko, ktoré v súčasnosti dopadá na slovenské banky spočíva v obave, že podniky nebudú schopné uhrádzať svoje záväzky z úverových vzťahov. Napriek kríze možno skonštatovať, že banky v tomto období výrazne posilnili svoj kapitál, čo ukazuje zodpovednosť materských spoločností, a to aj napriek tomu, že ziskovosť poklesla. Avšak jednotlivé banky sa v silnom konkurenčnom prostredí snažia o vytvorenie dlhodobého stabilného a ziskového portfólia produktov. V súčasnosti sme tiež svedkami masívnych mediálnych kampaní, prostredníctvom ktorých sa banky snažia získať konkurenčnú výhodu a tak prilákať klienta. Všeobecná úverová banka, a.s. je jednou z najväčších bánk, ktoré pôsobia na slovenskom trhu.

Diplomová práca je členená na tri nadväzujúce časti. Cieľom diplomovej práce je charakterizovať a účtovne zobrazit' operácie, ktoré banka uskutočňuje na peňažnom trhu, a to v konkrétnej banke na Slovensku, teda vo Všeobecnej úverovej banke, a.s.

V prvej kapitole sme priblížili súčasný stav na peňažnom trhu, bližšie definovali banku ako podnikateľský subjekt, a stručne opísali všetky operácie, ktoré môže banka ako podnikateľský subjekt vykonávať.

V druhej kapitole sme popísali cieľ diplomovej práce a tiež zákony, s ktorými sme pracovali. Tiež sme priblížili metodiku práce a metódy skúmania.

V tretej kapitole sme bližšie popísali činnosť Všeobecnej úverovej banky, a.s., s ktorou sme na diplomovej práci spolupracovali. Posledná kapitola obsahuje tiež hlavné účtovné zásady pri vedení bankového účtovníctva a na základe konkrétnych príkladov sme opísali účtovné zobrazenie konkrétnych operácií Všeobecnej úverovej banky na peňažnom trhu.

1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

1.1 Peňažný trh

Jedným z dvoch najdôležitejších segmentov finančného trhu je peňažný trh, ktorý uspokojuje krátkodobé hotovostné požiadavky spoločností, ktoré si prostredníctvom neho zaobstarávajú prostriedky napríklad na výplatu miezd zamestnancov, na platenie daní štátu či na nákup zásob; finančných inštitúcií, ktoré vstupujú na tento trh napríklad z dôvodu získania zdrojov na svoje aktívne obchody; a vlády, ktorá sa prostredníctvom tohto trhu snaží získať peňažné prostriedky na krytie krátkodobého deficitu štátneho rozpočtu. Na peňažnom trhu sa obchoduje s krátkodobými finančnými nástrojmi, ktorých splatnosť sa pohybuje v rozpätí od 1 dňa po 1 rok, teda nepresahuje 1 rok.

Väčšina subjektov má príjmy a výdavky v rovnováhe len zriedkavo (napr. vyberanie daní je len v určitom časovom intervale, zatiaľ čo výdavky sa zo štátnej pokladnice vynakladajú stále), preto vláda vstupuje na peňažný trh a stáva sa dlžníkom. Naopak, keď sa vyberajú dane, prostriedky vlády prevyšujú pohotovú potrebu, a tak sa vláda stáva veriteľom.

Podobná situácia nastáva vo firmách v čase výplat miezd a plátov, splátok úverov. Často nemajú dostatočné množstvo finančných prostriedkov, a tak sa stáva, že sa krátkodobo zadlžujú. Naopak, v krátkom čase im nabehnú na účet prostriedky a zasa sa stanú vysoko aktívnymi, čo ich vedie k vstupovaniu na peňažný trh ako veritelia v snahe získať aspoň minimálny výnos. Podobná situácia môže nastať aj v prípade domácností.

Z hľadiska dĺžky splatnosti sú na peňažnom trhu uprednostňované obchody s krátkymi splatnosťami, pričom vznikla absolútna preferencia jednodňových obchodov. Dôvodom je krátkodobá viazanosť, ktorá umožňuje pružnejšiu reakciu na aktuálny kurzový alebo úrokový vývoj, hlavne zo strany zahraničných investorov, a transakcie sa tak stali rizikovo zabezpečené.

Peňažný trh je veľmi veľký trh s množstvom transakcií. Neexistuje preňho žiadna centralizovaná obchodná aréna ako v prípade kapitálového trhu (burza). Ak by investor zaváhal a neinvestoval by nadbytočné peňažné prostriedky, mohli by mu vzniknúť náklady

stratených príležitostí, ktoré predstavujú ušlý zisk. Z uvedeného teda vyplýva, že základom je rýchlosť, lebo každý premeškaný deň znamená stratu úrokových príjmov.

Peňažný trh možno rozčleniť¹:

1.	Trh krátkodobých úverov	a) Bankové úvery – kontokorentný úver, akceptačný úver, eskontný úver, lombardný úver, b) Obchodné úvery – zmenka, c) Faktoring – odpredaj pohľadávky dodávateľa voči odberateľovi osobitnej organizácii, ktorá sa stará o jej inkaso
2.	Trh krátkodobých cenných papierov	Trh pokladničných poukážok, depozitných certifikátov, zmeniek, akceptov a šekov

Ďalej možno peňažný trh rozčleniť na:

1.	Organizovaný bankovo	trh, kde obchodujú emisné a komerčné banky a kde sa uskutočňujú obchody medzi bankami a nebankovými podnikateľmi
2.	Neorganizovaný trh	navzájom medzi nebankovými podnikateľmi

¹ HRVOĽOVÁ, B. a kol. 2006. *Analýza finančných trhov*. Bratislava: SPRINT – vfra, 2006. 561 s. ISBN 80-890-8559-8. s. 53.

Ďalšie členenie zahŕňa:

1.	Peňažný trh v užšom chápaní	zahŕňa voľne obchodovateľné cenné papiere s vysokou úrokovou sadzbou a tie, ktoré sú na princípe anonymity predávané a kupované na voľnom trhu
2.	Peňažný trh v širšom chápaní	všetky pôžičky, ktoré sú uskutočňované prostredníctvom bánk, finančných inštitúcií a všetkých tých, ktorí požičiavajú

Na peňažnom trhu prebiehajú transakcie medzi centrálnou bankou a komerčnými bankami, ktoré majú krátkodobý charakter. Banky potrebujú tieto zdroje predovšetkým kvôli nedostatočným rezervám a kvôli vyšším úrokovým sadzbám na medzibankovom trhu. Uchádzajú o pôžičky prostredníctvom tohto trhu. Tie sa im poskytnú len na základe zálohu cenných papierov, napr. zmenky, bankové akcepty, komerčné papiere. Centrálna banka nie je vždy ochotná poskytnúť prostriedky v prospech komerčných bánk. V záujme zachovania menovej stability, prístup k diskontnému okienku nemajú vždy všetky banky a v každom čase.

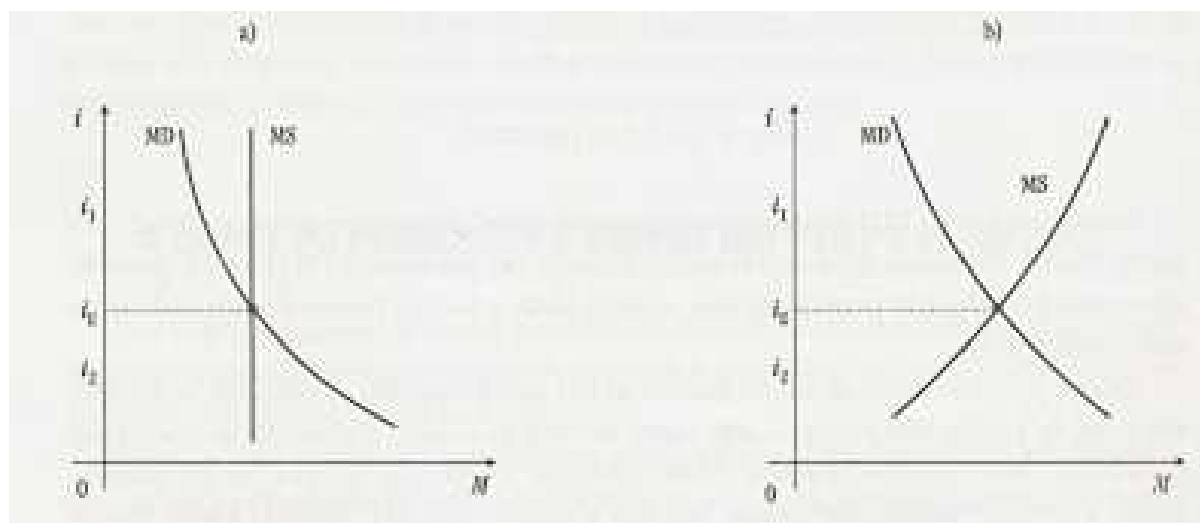
Veľký pohyb finančných prostriedkov na peňažnom trhu realizujú aj dileri cenných papierov. Najväčšie obchody zaznamenávajú so štátnymi pokladničnými poukážkami. Ak sú dileri obchodníci, ktorí nakupujú na vlastný účet, a potom chcú realizovať predaj cenných papierov so ziskom, treba povedať, že pracujú so značným rizikom. Dileri, ktorí obchodujú so štátnymi pokladničnými poukážkami a sú v priamom kontakte s centrálnou bankou, majú postavenie primárnych dílerov. Denne ponúkajú množstvo cenných papierov a ich postavenie na trhu je vo veľkej miere závislé od cudzích prostriedkov – úverov. Väčšina dílerov má svoj vlastný kapitál len veľmi malý, preto sú nútení požičať si prostriedky najmä od komerčných bánk. Ide o krátkodobé pôžičky, ktoré si banka môže kedykoľvek vyžiadať naspäť.

Na peňažný trh s cieľom monitorovať, kontrolovať a upravovať hlavné úrokové sadzby vstupuje Európska centrálna banka (ďalej len „ECB“). Úrokové sadzby upravuje ECB vzhľadom na riziká plnenia konečného cieľa menovej politiky. „Pri raste rizík zvyšuje úrokové sadzby s cieľom eliminovať infláciu a pri expanzívnej menovej politike znižuje

jednotlivé úrokové sadzby s cieľom zvýšiť masu peňazí v obehu.“² ECB je nezávislou centrálnou bankou, ktorá má finančnú, inštitucionálnu, personálnu a funkčnú nezávislosť. V rámci menovej politiky, v oblasti menových operácií, ktoré sa realizujú vo všetkých členských štátoch eurozóny³, úzko spolupracuje s národnými centrálnymi bankami. Tieto operácie sa realizujú na základe jednotných zásad a podmienok. Operačným cieľom ECB sú krátkodobé úrokové sadzby, na ktoré sa ECB sústreďuje pri riadení menovej politiky.

Činnosť inštitúcií peňažného trhu, ktorými sú banky, poisťovne, peňažné burzy je z väčšej časti založená na úverových vzťahoch, takže operácie tohto trhu ako sú bankové úverové operácie – eskont, reeskont, lombard a pod.; burzové operácie – nákup a predaj cenných papierov, devíz, valút a pod., sú v podstate procesom ustavičného vznikania a uhrádzania pohľadávok a záväzkov v rôznych formách.

Na peňažnom trhu sa pomocou krivky ponuky peňazí a dopytu po peniazoch formuje trhovú úrokovú mieru.

Graf č. 1 Rovnováha na peňažnom trhu⁴

² TKÁČOVÁ, D. 2009. *Finančné trhy a bankovníctvo*. Žilina: GEORG Žilina, 2009. 268 s. ISBN 97-880-894-0101-7. s. 126.

³ Eurozónou je oblasť členských štátov európskej únie, ktoré prijali euro.

⁴ LISÝ, J. a kol. 2005. *Ekonomia v novej ekonomike*. Bratislava: IURA EDITION, 2005. 622 s. ISBN 80-8078-063-3. s. 428.

kde:

MD - krivka dopytu po peniazoch,

MS – krivka ponuky peňazí,

M – množstvo peňazí,

i – úroková miera,

E – bod rovnováhy peňažného trhu,

i_E – rovnovážna úroková miera

Výnosom na peňažnom trhu je úrok, ktorý sa meria úrokovou mierou za rok, a ktorý je na peňažnom trhu označovaný aj ako cena cien. Pre dlžníka je cenou, ktorú má zaplatiť a pre veriteľa je výnosom, ktorý dosiahol. Dá sa povedať, že na peňažnom trhu úrok vystupuje vo viacerých formách, napríklad možno hovoriť o diskonte, kde je úrok vypočítaný na základe základnej úrokovej sadzby centrálnej banky či na báze medzibankovej referenčnej sadzby. Trhová úroková miera je určená priesečníkom kriviek ponuky peňazí a dopytu po peniazoch. Vyššia úroková miera by znamenala, že ponuka peňazí prevyšuje peňažný dopyt, čo by vyvolalo tlak na zníženie úrokovej miery. Pokles úrokovej miery pod rovnovážnu úroveň by znamenalo, že dopyt po peniazoch by prevýšil ich ponuku a úroková miera by bola tlačaná smerom hore. Bod E je bodom rovnováhy na peňažnom trhu, kde dopyt po peniazoch sa rovná ponuke peňazí a i_E znamená rovnovážnu úrokovú mieru.

Pohybom úrokovej miery sa dosahuje rovnováha na peňažnom trhu, ktorá musí dosiahnuť takú úroveň, pri ktorej sú subjekty, t. j. firmy a domácnosti, spokojné s peňažnými zostatkami, ktoré držia.

Zmena rovnováhy na peňažnom trhu je spôsobená posunom krivky ponuky peňazí a krivky dopytu po peniazoch, ktorých posuny sú podmienené zmenou rôznych premenných. Krivku ponuky peňazí ovplyvňuje zmena typu monetárnej politiky centrálnej banky a krivku dopytu po peniazoch ovplyvňuje zmena objemu produkcie alebo cenovej hladiny.

O stave rovnováhy možno hovoriť ak sú na peňažnom trhu také podmienky, ktoré nevedú k zmene jednotlivých veličín.

Ako emitenti vystupujú na peňažnom trhu predovšetkým komerčné banky, centrálné banky a podnikateľské subjekty s dobrým ratingom a kvalitnými zárukami. Emitent s kvalitnými zárukami má väčšiu šancu získať lacnejšie zdroje, t.j. s nižšími úrokovými sadzbami ako emitent, ktorý tieto záruky nemá a na peňažnom trhu musí kupovať drahšie zdroje, čím sa dostáva do veľkej nevýhody a na peňažnom trhu dlho nevydrží. Možnosť

vzniku insolventnosti zo strany emitenta predstavuje pre investora úverové riziko. Tvrdé kritéria, ktoré peňažný trh určuje, dokáže splniť len málo kvalitných subjektov.

Tak investor, ako aj emitent sa môže na peňažnom trhu stretnúť aj s rizikom pohybu úrokovej sadzby. Nástroje peňažného trhu sú krátkodobé, a tak je vplyv zmien úrokových sadzieb slabší ako na kapitálovom trhu a pohyb cien je minimálny. Súvisí to aj s vysokou likviditou, ktorá ovplyvňuje mechanizmus tvorby ceny.

Nástroje peňažného trhu sa považujú za najlikvidnejšie aktíva na finančnom trhu. Vede k tomu nízka úroveň úverového rizika, malý pohyb cien v prípade trhových úrokových sadzieb, veľké objemy emisií a tiež veľmi pružné systémy obchodovania. Ak sú cenné papiere peňažného trhu bezpečné a likvidné, investor musí obetovať vyšší výnos a v porovnaní s inými investíciami (investovanie do cenných papierov kapitálového trhu) dosiahne nižší výnos.

Všetky poznatky o peňažnom trhu sa dajú zhrnúť do nasledujúceho reťazca, kde sú všetky prvky vzájomne závislé: kratšia doba – nízke úrokové riziko – vyššia likvidita – nižšia úroková sadzba – vyššia bonita emitenta.

1.2 Banka ako podnikateľský subjekt

Komerčná banka je podnikateľským subjektom, ktorý má veľmi špecifický charakter. Od iných podnikateľských subjektov sa odlišuje hlavne rôznymi špecifickými rysmi a osobitosťami, ktoré sa prejavujú hlavne v postavení a celkovom význame v ekonomike. Banky sú podniky, ktoré nakupujú vklady a získané peniaze znova investujú, hlavne do pôžičiek a cenných papierov.

Podľa zákona o bankách č. 483/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov, sa bankami rozumejú právnické osoby so sídlom na území Slovenskej republiky založené ako akciová spoločnosť, ktoré prijímajú vklady a poskytujú úvery. Iná právna forma banky je zakázaná.

Okrem prijímania vkladov a poskytovania úverov, môže banka vykonávať aj tieto činnosti:

- tuzemské prevody peňažných prostriedkov a cezhraničné prevody peňažných prostriedkov, ide o platobný styk a zúčtovanie,
- investičné služby,
- obchodovanie na vlastný účet alebo na účet klienta na peňažnom a kapitálovom trhu,
- môže spravovať pohľadávky a cenné papiere klienta a vykonávať s tým súvisiace poradenstvo,
- poskytovať záruky, akreditívy, vydávať a spravovať platobné prostriedky,
- poskytovať poradenské služby v oblasti podnikania,
- vydávať cenné papiere,
- finančné sprostredkovanie,
- uložiť cenné papiere a prenajať bezpečnostné schránky,
- poskytovať bankové informácie,
- sprostredkovanie hypotekárnych obchodov,
- má funkciu depozitára,
- spravovať bankovky, mince a pamätné peniaze.

Platobný styk vykonávajú medzi sebou banky a pobočky zahraničných bánk prostredníctvom Národnej banky Slovenska v systéme SIPS (Medzibankový platobný systém

v Slovenskej republike). Platobný styk a jeho zúčtovanie upravuje zákon o platobnom styku č. 510/2002 Z.z. z 19. augusta 2002 v znení neskorších predpisov.

Pravidlá podnikania pre banky, s cieľom obmedziť rizikovosť bankového podnikania, sú určené centrálnou bankou. Cieľom banky, ako podnikateľského subjektu, je dosahovanie zisku. „Podnikanie bánk však musí brať do úvahy primerané alebo akceptovateľné riziko s ohľadom na stabilitu banky a ochranu jej veriteľov a vkladateľov.“⁵ To je podkladom pre úplnú transparentnosť bankového podnikania.

Aby banka mohla vykonávať svoje činnosti, musí jej byť udelené bankové povolenie. Podľa zákona o bankách č. 483/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov bankové povolenie je povolenie na založenie banky alebo na zriadenie pobočky zahraničnej banky a na vykonávanie bankových činností touto bankou alebo pobočkou zahraničnej banky v rozsahu vymedzenom v tomto povolení a za podmienok uložených týmto povolením alebo ustanovených týmto zákonom a osobitnými predpismi. Podľa zákona o bankách č. 483/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov zahraničná banka je právnická osoba so sídlom mimo územia Slovenskej republiky, ktorá vykonáva bankové činnosti a ktorá má oprávnenie na výkon týchto činností udelené v štáte, v ktorom má sídlo. Pobočkou zahraničnej banky sa rozumie organizačná zložka zahraničnej banky umiestnená na území Slovenskej republiky, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery.

Žiadosť o udelenie tohto povolenia banka predkladá a o jeho udelení rozhoduje Národná banka Slovenska (ďalej len „NBS“). O udelení bankového povolenia na vykonávanie hypotekárnych obchodov rozhoduje NBS po prerokovaní s Ministerstvom financií.

Dôvodom pre zamietnutie žiadosti nesmú byť ekonomické potreby finančného trhu. Pred začatím vykonávania povolených činností je banka povinná preukázať NBS splatenie peňažného vkladu do základného imania v plnej výške. Banka môže začať vykonávať činnosti uvedené v bankovom povolení na základe písomného oznámenia NBS a nedá sa preniesť na iný subjekt.

Ak NBS zistí nejaké nedostatky v činnosti banky, ktoré sú porušením zákona o bankách, osobitných predpisov či všeobecne záväzných predpisov vrátane opatrení

⁵ VYŠŇOVSKÁ, J. a kol. 2005. *Banky a finančný trh*. Prešov: Vydavateľstvo MICHALA VAŠKA, 2005. 66 s. ISBN 80-716-5524-4. s. 17.

a rozhodnutí NBS, vo vykonaní obchodov, ktoré poškodzujú záujmy jej vkladateľov, banka je oprávnená podľa zistených nedostatkov uložiť pokutu, a uložiť opatrenia na nápravu zistených nedostatkov. Ak dané opatrenia nevedú k náprave a finančná situácia či likvidita banky sú v rozpore s požiadavkami zákona o bankách, NBS môže zaviesť nútenú správu a následne odobrať licenciu.

Aj zahraničné banky môžu vstupovať na náš trh prostredníctvom svojich zastúpení a na základe bankového povolenia, ktoré jej po splnení určitých podmienok udeľuje NBS. Úlohou týchto zastúpení je sprostredkovanie finančno-obchodných služieb medzi centrálnou bankou v zahraničí a ekonomickými subjektami v krajine zastúpenia, ďalej je úlohou bezplatné poskytovanie informácií, tiež podpisovanie zmlúv v mene zahraničnej banky a dohľad nad ich plnením či nejaké ďalšie nadväzujúce aktivity.

V súčasnosti je na Slovensku 15 bánk:

- Československá obchodná banka, a.s.;
- Dexia banka Slovensko, a.s.;
- OTP banka Slovensko, a.s.;
- Privatbanka, a.s.;
- Slovenská sporiteľňa, a.s.;
- Tatra banka, a.s.;
- VOLKSBANK Slovensko, a.s.;
- Wüstenrot stavebná sporiteľňa, a.s.;
- ČSOB stavebná sporiteľňa, a.s.;
- Komerční Banka Bratislava, a.s.;
- Poštová banka Slovensko, a.s.;
- Prvá stavebná sporiteľňa, a.s.;
- Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s.;
- UniCredit Bank Slovakia, a.s.;
- Všeobecná úverová banka, a.s.

a 10 pobočiek zahraničných bánk:

- ABN AMRO Bank N. V., pobočka zahraničnej banky
- BRE Bank SA, pobočka zahraničnej banky mBank v SR
- Citibank Europe plc, pobočka zahraničnej banky
- HSBC Bank plc, pobočka zahraničnej banky
- J & T BANKA, a. s., pobočka zahraničnej banky
- Banco Mais, S. A., pobočka zahraničnej banky
- CALYON S. A., pobočka zahraničnej banky
- COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka zahraničnej banky
- ING Bank N. V., pobočka zahraničnej banky
- Oberbank AG pobočka zahraničnej banky v SR

Banka je povinná o všetkých zmenách, ktoré boli podkladom na udelenie bankového povolenia písomne informovať NBS. Ide o zmeny týkajúce sa členov a zvolenie nových členov jej štatutárneho orgánu, na ustanovenie prokuristu, zmeny členov a zvolenie nových členov jej dozornej rady, na zmenu vedúcich zamestnancov, na zmenu vedúceho útvaru vnútornej kontroly a vnútorného auditu a na zmenu sídla banky. NBS musí, na základe doručenej písomnej žiadosti, tieto zmeny schváliť, v opačnom prípade sa stanú neplatnými. Ak NBS o danej žiadosti nerozhodne do 30 dní, súhlas sa automaticky považuje za udelený.

Banky sú povinné, ako všetky podnikateľské subjekty, viesť účtovníctvo, a zabezpečiť jeho správnosť spôsobom a v rozsahu podľa zákona č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov. Na overenie predpísaných výkazov si banka každý rok vyberá audítora a je povinná zverejňovať údaje z účtovnej závierky a na účely zverejnenia je povinná vydávať výročnú správu.

Všetky svoje obchody s klientmi musí viesť na zmluvnom základe. Pri výkone svojej činnosti je povinná postupovať obozretne a pri každom obchode je povinná požadovať preukázanie totožnosti klienta. Nesmie uzatvárať nápadne nevýhodné zmluvy, z ktorých pre ne vyplýva neodôvodnené hospodárske plnenie. Na všetky bankové obchody, peňažné služby bánk, vrátane stavov na účtoch a depozit klientov sa vzťahuje bankové tajomstvo. Banka je

povinná trvale udržiavať svoju platobnú schopnosť a riadiť aktíva a pasíva tak, aby si zabezpečila nepretržitú likviditu a aby dodržala ukazovatele likvidity.

Banky sú povinné vo svojich prevádzkových priestoroch zrozumiteľne informovať písomnou formou v slovenskom jazyku o podmienkach na prijímanie vkladov, poskytovanie úverov, a vykonávanie všetkých ďalších obchodov.

Podľa zákona banka je povinná uverejňovať informácie o sebe a o svojej činnosti, o opatreniach na nápravu a pokutách, ktoré jej boli uložené, o svojich finančných ukazovateľoch, o celkovom príjme za výkon funkcie všetkých členov štatutárneho orgánu banky a všetkých členov dozornej rady banky, a to vrátane príjmov za výkon funkcií pre banku, ktoré uhradza iný subjekt ako banka, o veľkosti podielov akcionárov na základnom imaní banky a na hlasovacích právach v banke, o rizikách, cieľoch a politikách riadenia rizík za každé jednotlivé riziko osobitne, o rozsahu aplikácií pravidiel obozretného podnikania na konsolidovanom základe, o vlastných zdrojoch banky, o dodržiavaní požiadaviek pre minimálnu výšku vlastných zdrojov banky a vnútorného kapitálu banky, o kreditnom riziku a riziku poklesu hodnoty postúpenej pohľadávky, o trhovom riziku pri použití vlastného modelu výpočtu trhového rizika, o operačnom riziku a o postupoch zmierňovania kreditného rizika a operačného rizika. Banka však nie je povinná zverejňovať informácie, ktoré sú podľa nej nepodstatné, ale o tom je povinná informovať NBS.

Produkty komerčných bánk majú peňažný charakter na rozdiel od subjektov, ktoré ponúkajú topánky, elektroniku, nábytok a pod. Zdrojom zisku banky je rozdiel medzi úrokmi z úverov a úrokmi, ktoré platia svojim vkladateľom.

Komerčná banka, ktorá predstavuje podnikateľský subjekt, má v porovnaní s inými podnikateľskými subjektami svoje špecifické črty a osobitosti. Od ostatných podnikateľských subjektov sa výrazne odlišuje hlavne tým, že má až 95% cudzích zdrojov a to je príčinou prísnejšieho dohľadu, pravidiel a vyššej miery regulácie bankového povolenia.

Banka môže vystupovať vo viacerých podobách. Z hľadiska vlastníctva môže vystupovať ako:

Štátna banka	- je v úplnom alebo čiastočnom vlastníctve štátu, musí mať väčšinový podiel na základnom kapitále banky, - tieto banky slúžia štátnym záujmom v určitých oblastiach; zaoberajú sa poskytovaním bankových služieb, ktoré sú pre iné banky z podnikateľského hľadiska nevýznamné, - spravidla poskytujú úvery na veľké investičné akcie, ktoré majú celospoločenský význam
Družstevná banka	- založená na podielovom družstevnom vlastníctve, - sú to banky malej alebo strednej veľkosti, - na Slovensku družstevné banky neexistujú.
Súkromná banka	- vyznačuje sa tým, že má len 1 vlastníka, - ide o malé banky, ktoré bývajú rodinnými podnikmi a neskôr sa dedia, - najrozšírenejšie sú akciové spoločnosti, ktoré často nadobúdajú charakter nadnárodných spoločností.
Spoločnosť s ručením obmedzeným, resp. spoločnosti s ručením neobmedzeným	- malé banky, - väčšinou sú zamerané na podporu určitej profesie, - najčastejšie ich otvárajú: poľnohospodári, právnici...

Tabuľka č. 1: Banky z hľadiska vlastníctva

Základom sú akciové spoločnosti, ktoré sú často medzinárodnými bankami s rozvetvenou sieťou filiálok, zastupiteľstiev, sesterských a dcérskych bánk a kapitál získavajú emisiou bánk.

Pri spoločnostiach s ručením obmedzeným ručia majitelia len časťou svojho majetku.

Pri spoločnostiach s ručením neobmedzeným ručia majitelia celým svojím majetkom, pričom takéto formy sa v bankovníctve vyskytujú len zriedkavo.

Zmiešané spoločnosti sú kombináciou spoločnosti s ručením obmedzeným a spoločnosti s ručením neobmedzeným, tzn., že časť majiteľov banky ručí celým svojím majetkom a ostatní len do výšky svojho vkladu.

Z hľadiska zamerania činnosti môže banka vystupovať ako:

- univerzálna,
- špecializovaná.

Univerzálna banka je taká, ktorá vykonáva všetky druhy bankových operácií. Avšak, môže sa špecializovať na určitý druh bankovej klientely.

Špecializovaná banka sa zameriava na určitý vybraný okruh bankových služieb. Vzniká ako samostatná banka, alebo ju zakladajú, alebo kapitálovo ovládajú univerzálne banky na zabezpečenie niektorej zo svojich činností.

Hlavným motívom bankového podnikania je dosiahnutie zisku. Pokiaľ by banka nebola zisková, akcionári by svoj kapitál umiestnili radšej v iných odvetviach, preto výnosy banky musia byť vyššie ako náklady v takom rozsahu, aby zisk, ktorý akcionári obdržia, bol z dlhodobého hľadiska primeraný ostatným odvetviam.

Základnými cieľmi komerčných bánk sú:

- solventnosť – solventnosťou sa rozumie platobná schopnosť banky uhrádzať zo svojich bežných príjmov bežné náklady a záväzky a to i v prípadoch, keď v jej hospodárení došlo ku strate, čo sa však nemôže dotknúť klientov. Rentabilné hospodárenie je predpokladom solventnosti. Banka si ju zabezpečuje nielen rentabilitou, ale aj správnym riadením, t.j. manažmentom aktív a pasív. Banka sa riadi zásadou čo najmenšieho rizika, zásadou rozdelenia rizika a zásadou zabezpečenia úveru.

- likvidita – likviditou sa rozumie schopnosť banky uhrádzať záväzky voči klientele, ktoré môže vyplatiť v hotovosti alebo aj bezhotovostným prevodom. Likviditou aktív sa rozumie schopnosť rýchlo a bez strát premeniť aktíva na hotovosť. Najviac likvidná je hotovosť, najmenej likvidné sú dlhodobé úvery. Likvidita banky je problém spojený s ďalším činiteľom – výnosnosť. Čím sú aktíva likvidnejšie, tým menšie výnosy prinášajú, a naopak, čím sú aktíva menej likvidné, tým väčšie výnosy prinášajú. Úlohou manažmentu banky je zosúladiť rozpor medzi výnosnosťou a likviditou. Na riadenie likvidity sú štátom stanovené likvidné pravidlá, ktoré určujú pomer medzi aktívami a pasívami. Pomocou týchto pravidiel sa hodnotia povinné minimálne rezervy, ktoré predstavujú prostriedky na bezúročnom účte

v centrálnej banke, stanovené percentom z vkladov, a koeficient kapitálovej primeranosti, čo vyjadruje podiel aktív k vlastnému kapitálu banky vyjadrený v percentách.

- rentabilita – rentabilitou rozumieme hospodárenie, pri ktorom výnosy prevyšujú náklady, a tak banka dosahuje zisk. Zisk a banková rentabilita sú hlavnými motívmi bankového podnikania, pretože efektívnosť obchodnej činnosti banky, úroveň jej manažmentu a zisk sú zdrojom financovania rozvoja banky a dividend akcionárov.

Tieto zásady navzájom spolu súvisia a sú úzko prepojené. Snaha o najvyššiu výnosnosť môže mať za následok, že subjekt vykoná aj také operácie, ktoré sú riskantné a mohli by mať na celkovú činnosť banky či celý bankový systém, negatívny dopad. Platí, že rast likvidity znižuje riziko, ale súčasne aj zisk. Zásada likvidity a rentability je v súvislosti s rizikom v určitom rozpore, preto je pre banku veľmi dôležité nájsť súlad medzi týmito dvoma zásadami.

Každá podnikateľská činnosť je spojená s rizikom, a tak aj komerčné banky podstupujú 2 druhy rizík a to, že výsledkom je strata a že peňažné prostriedky vložené do poskytovania úverov sa im nevrátia v dohodnutom čase alebo vôbec.

1.3 Operácie banky na peňažnom trhu

Rôzne činnosti banky sú zhmotnené do produktov, ktoré banky poskytujú svojim klientom a ktoré možno nazvať ako bankové produkty. Banky sa snažia odlišovať od konkurencie hlavne prostredníctvom produktov.

Podstata dualizmu spočíva v tom, že jednotlivé produkty sú spojením hodnotovej a vecnej stránky. Napríklad možno uviesť, že banka nie je schopná vykonávať platobný styk bez toho, aby mal klient v danej banke bežný účet. Tiež spočíva vo vedomom prepojení niektorých produktov s cieľom ponúknuť klientovi lepšie služby. Ako príklad možno uviesť, že ak stav na účte klienta počas vopred dohodnutej doby neklesne pod určitú hranicu, bude úročený zvýhodnenou úrokovou sadzbou. Hodnotová stránka produktu je daná finančným objemom, ako napr. objemom úveru či vkladu, a vyjadruje sa v peňažných jednotkách. Vecná stránka je výsledkom pôsobenia personálnych, technických a materiálnych faktorov a vyjadruje sa počtom jednotlivých produktov. Vzájomná prepojenosť a podmienenosť vyplýva z vlastnej podstaty niektorých produktov, kde jeden nemôže fungovať bez druhého.

Bankové operácie sú súhrnom činností, ktoré banky vykonávajú pre podniky, organizácie alebo fyzické osoby. Sú presne vymedzené zákonom č. 483/2001 Z.z. o bankách. Aby banky mohli vykonávať dané operácie, musia získať vlastný kapitál a tiež musia mať na trhu voľné peňažné zdroje od svojich klientov, t.j. cudzí kapitál, ktorý predstavuje značnú časť vlastného imania banky.

Za posledné roky prešiel peňažný trh, ktorý je oblasťou veľmi rýchleho a dynamického rozvoja, výraznými zmenami, z ktorých najviac profitujú klienti. Banky sú nútené neustále zlepšovať svoje procesy a vyvíjať vždy nové inovácie pre svojich klientov. Zmenili sa priority. Menej dôležitou sa stala otázka 'Aká je očakávaná návratnosť peňazí?', a ľudia sa skôr pýtajú 'Aké je riziko, že svoje peniaze môžem stratiť?'. Návratnosť peňazí vôbec, je oveľa dôležitejšia ako výnos z peňazí.

Medzi operácie na peňažnom trhu patria úverové operácie, ktoré tvoria základ zisku každej banky. Ide o úvery splatné do 1 roka, teda krátkodobé úvery. Za to, že klient, poskytne na čas banke svoje úspory, získava od nej výnos v podobe úroku. Tieto úverové operácie

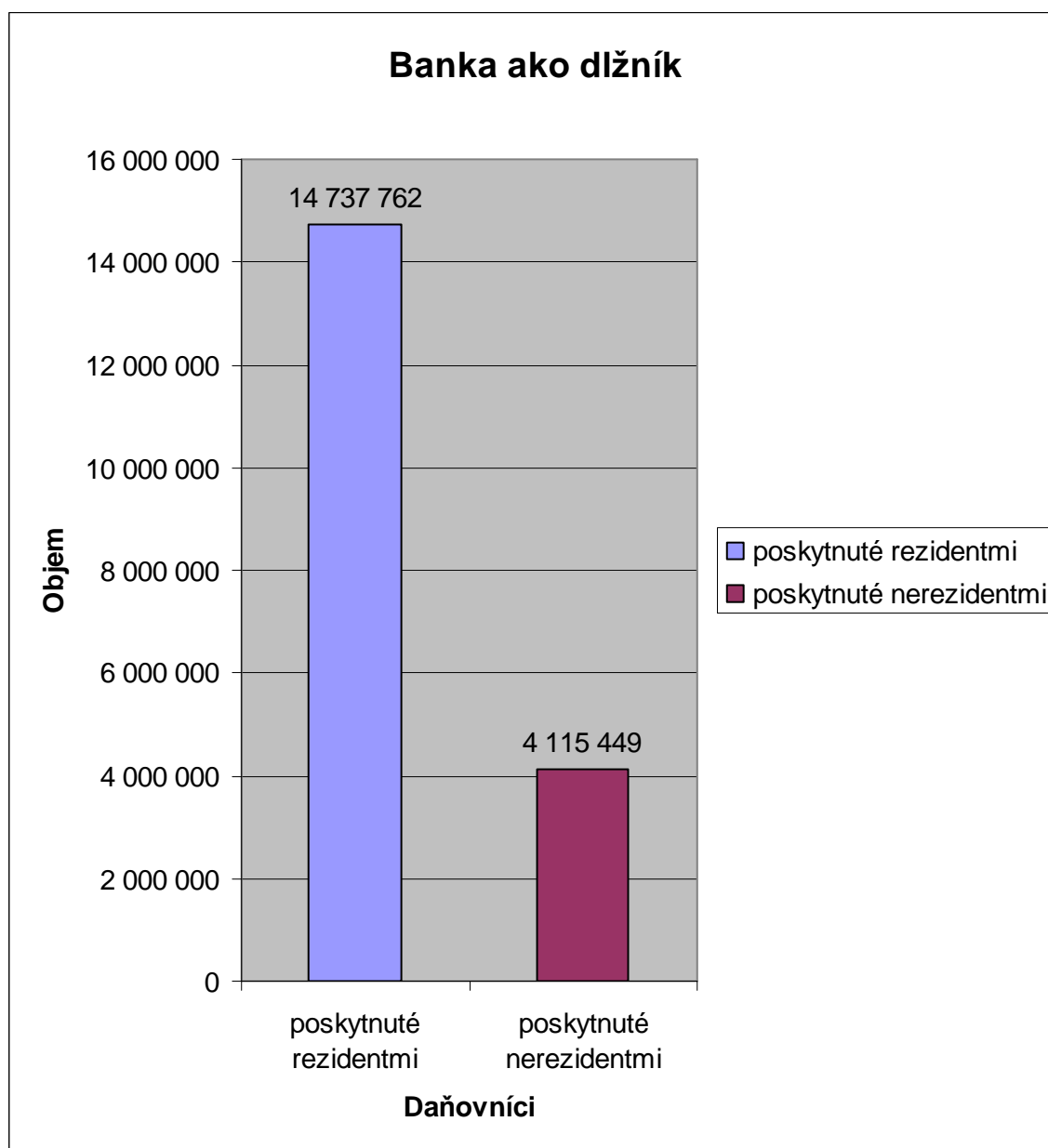
možno rozčleniť na aktívne a pasívne úverové operácie. Ide o prijímanie a poskytovanie úverov bankám či svojim klientom.

Aktívnymi operáciami sú také, kde banka poskytuje úvery klientom, ktorí o ne majú záujem. V tomto prípade banka vystupuje ako veriteľ a za poskytnutie úveru požaduje veriteľský úrok. Požiadavky na úver klient upresní vo forme písomnej žiadosti. Vzťah medzi bankou a klientom musí byť vytvorený na základe písomnej zmluvy, ktorá musí obsahovať predmet zmluvy, čerpanie úveru, splácanie úveru, zabezpečenie úveru, osobitné ustanovenia, záverečné ustanovenia. Dlužník je povinný od poskytnutia úveru platiť z neho úroky.

Pasívnymi operáciami sú také, prostredníctvom ktorých banka prijíma alebo nakupuje od svojich klientov peňažné prostriedky a tie potom používa na rozvíjanie a financovanie svojich aktívnych obchodov. V tomto prípade banka vystupuje ako dlžník a za prijatý úver je povinná platiť úrok.

Za druhý štvrtrok 2009 banky prijali nasledujúci objem krátkodobých úverov:

v tis. €

Graf č. 2 Objem bankou prijatých krátkodobých úverov za 2.Q 2009⁶

Celkový objem krátkodobých úverov, ktoré boli prijaté bankami je 18 853 211 €. V tom istom čase bolo 16 301 839 € poskytnutých krátkodobých úverov. V porovnaní

⁶ Graf je vytvorený na základe údajov, ktoré poskytuje NBS: <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-stvrtrocnych-financnych-uctov-sfu>.

s prvým štvrťrokom 2009 banky prijali len o takmer 1% úverov viac ako v 2. štvrťroku 2009. Objem krátkodobých úverov poskytnutých bankou v roku 2009 klesol približne o 3,8%. Celkový objem bankami poskytnutých úverov v druhom štvrťroku 2009 bol 45 769 278 €, teda krátkodobé úvery tvoria 36% na celkových poskytnutých úveroch.

v tis. €

Graf č. 3 Celkový objem úverov poskytnutých bankou⁷

⁷ Graf je vytvorený na základe údajov, ktoré poskytuje NBS: <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-stvrtrocnych-financnych-uctov-sfu>.

Celkový počet bankami prijatých úverov v druhom štvrtroku 2009 bol 56 567 018 €, z čoho 33% tvoria krátkodobé úvery.

v tis. €

Graf č. 4 Celkový objem bankou prijatých úverov⁸

Banka pri svojej činnosti pravidelne vstupuje do rozličných vzťahov s okolím. Ale vzniká jej aj mnoho obchodno-záväzkových vzťahov. Obchodné vzťahy môžu byť zamerané na obchodovanie s cennými papiermi. Nákup cenných papierov môže byť s úmyslom uloženia dočasne voľných peňažných prostriedkov. A tak je veľmi dôležitá miera zhodnotenia vložených prostriedkov.

Medzi operácie na peňažnom trhu patria aj operácie s krátkodobými cennými papiermi. Cenné papiere sú vymedzené zákonom č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Podľa tohto zákona je cenný papier peniazmi oceniteľný zápis v zákonom ustanovenej podobe a forme, s ktorým sú spojené práva, najmä oprávnenie požadovať určité

⁸ Graf je vytvorený na základe údajov, ktoré poskytuje NBS: <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-stvrtrocnych-financnych-uctov-sfu>.

majetkové plnenie alebo vykonávať určité práva voči zákonom určeným osobám. Podľa tohto zákona sústavu cenných papierov tvoria:

- akcie,
- dočasné listy,
- podielové listy,
- dlhopisy,
- vkladové listy,
- pokladničné poukážky,
- vkladné knižky,
- kupóny,
- zmenky,
- šeky,
- cestovné šeky,
- náložné listy,
- skladištné listy,
- skladiskové záložné listy,
- tovarové záložné listy,
- družstevné podielnické listy,
- iný druh cenného papiera, ktorý za cenný papier vyhlási iný zákon.

Každý cenný papier môže mať 2 podoby, a to podobu listiny alebo podobu zápisu v zákonom ustanovenej evidencii, ktorý tiež možno označiť ako zaknihovaný cenný papier.

Forma cenného papiera môže byť:

- na meno,
- na rad,
- na doručiteľa.

V nasledujúcej tabuľke možno vidieť rôzne kritériá pre delenie cenných papierov:

Kritérium	Cenné papiere	
Charakter CP ⁹	Majetkové cenné papiere	
	Dlhové cenné papiere	
	Dispozičné cenné papiere	
Obchodovateľnosť	Obchodovateľné cenné papiere	CP s cieľom obchodovať s nimi
		CP s cieľom neobchodovať s nimi
	Neobchodovateľné cenné papiere	
Charakter výnosu, ktorý plyní z držby	CP s pevným výnosom	Kupónové CP
		Diskontované CP
	CP s premenlivým výnosom	

Tabuľka č. 2: Cenné papiere

Medzi operácie s cennými papiermi patrí obchodovanie s majetkovými cennými papiermi. Ak hovoríme o peňažnom trhu, splatnosť majetkových cenných papierov nesmie prekročiť 12 mesiacov, teda možno hovoriť o krátkodobých cenných papieroch.

Majetkové cenné papiere predstavujú vlastnícke a rozhodovacie práva, pričom investor nemá právo na vrátenie vloženého kapitálu. Krátkodobé majetkové cenné papiere sa kupujú za účelom obchodovania na burze. Predpokladaná držba tohto cenného papiera nesmie presiahnuť 12 mesiacov, teda účtovná jednotka si ich obstaráva po dobu maximálne 1 rok odo dňa nadobudnutia.

⁹ CP = cenný papier.

Medzi operácie s cennými papiermi na peňažnom trhu možno zaradiť aj operácie s dlhovými cennými papiermi.

Dlhový cenný papier predstavuje záväzok splatiť vyplývajúci dlh z cenného papiera, čo predstavuje menovitú hodnotu a tiež úrokový výnos. Aj na peňažnom trhu možno, za účelom obchodu, nakupovať dlhové cenné papiere – krátkodobé, pri ktorých doba splatnosti nepresiahne 12 mesiacov.

Dispozičný cenný papier predstavuje právo na disponovanie s určitou vecou.

Medzi operácie s cennými papiermi patrí tiež obchodovanie s obchodovateľnými či neobchodovateľnými cennými papiermi.

Obchodovateľné cenné papiere sú také, ktoré sú dané do obehu a musia byť prevoditeľné. Dajú sa voľne kúpiť alebo aj predať. Tieto cenné papiere môže účtovná jednotka kúpiť za účelom obchodovania s nimi alebo aj za účelom uložiť do nich voľné peňažné prostriedky.

Neobchodovateľné cenné papiere vznikajú na základe právneho vzťahu medzi dvoma účastníkmi. Pri cenných papieroch s **pevným výnosom** výnos poznáme dopredu, môže byť percentom z menovitej hodnoty, a pri cenných papieroch s **premenlivým výnosom** je výnos stanovený ako podiel na zisku či dividenda.

Na peňažnom trhu sa obchoduje s takými obchodovateľnými cennými papiermi, ktorých splatnosť nepresahuje 1 rok.

Medzi operácie s cennými papiermi na peňažnom trhu patria aj operácie s:

- pokladničnými poukážkami – ide o cenný papier, ktorého splatnosť je maximálne 1 rok,
- štátnymi pokladničnými poukážkami - ide o krátkodobý cenný papier, ktorý je vydávaný štátom, a ktorého doba splatnosti je maximálne 1 rok,
- zmenkami,
- šekmi.

„**Zmenka** je cenný papier, s ktorým je spojené právo majiteľa požadovať od osoby, podpísanej na zmenke peňažné plnenie vo výške, v čase a mieste platenia, vyplývajúce so zmenky.“¹⁰

„**Šeky** sú cennými papiermi, ktoré sa využívajú ako platobné nástroje peňažného obehu vo vnútornom i zahraničnom platobnom styku, kde nahrádzajú hotové peniaze.“¹¹

Operácie, pri ktorých dochádza k nákupu alebo predaju cenných papierov so spätným odkúpením sa nazývajú REPO obchody.

„**REPO obchod** je poskytnutie (prijatie) finančných aktív za hotovosť alebo inú formu so súčasným záväzkom prijať (poskytnúť) tieto finančné aktíva k určitému dátumu za sumu, ktorá sa rovná pôvodnej hotovosti alebo inej forme úhrady a úroku.“¹²

Poznáme:

- *repo obchod* – ide o poskytnutie finančných aktív iných ako hotovosť ako hotovosť alebo inú formu úhrady so súčasným záväzkom prijať tieto finančné aktíva k určitému dátumu za sumu, ktorá sa rovná pôvodnej hotovosti alebo inej forme úhrady a úroku

- *obrátенý repo obchod* - prijatie finančných aktív iných ako hotovosť za hotovosť alebo inú formu úhrady so súčasným záväzkom poskytnúť tieto finančné aktíva k určitému dátumu za sumu, ktorá sa rovná prevedenej hotovosti alebo inej forme úhrady a úroku

- *klasický repo obchod* ide o prijatie úveru so zabezpečovacím prevodom cenných papierov

¹⁰ BOUŠKOVÁ, D. 2006. *Bankové operácie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2006. 154 s. ISBN 80-225-2136-1. s. 146.

¹¹ HRVOLĽOVÁ, B. a kol. 2006. *Analýza finančných trhov*. Bratislava: SPRINT – vфра, 2006. 561 s. ISBN 80-890-8559-8. s. 197.

¹² BOUŠKOVÁ, D. 2006. *Účtovníctvo obchodných bánk*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2006, 176 s. ISBN 80-807-8053-6. s. 18.

2. CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Cieľom diplomovej práce je charakterizovať a účtovne zobrazit' operácie, ktoré banka uskutočňuje na peňažnom trhu, a to vo Všeobecnej úverovej banke, a.s. Ide o zobrazenie krátkodobých úverových operácií a operácií s krátkodobými cennými papiermi. Pre pochopenie tejto problematiky je potrebné charakterizovať súčasnú situáciu na peňažnom trhu, charakterizovať banku ako podnikateľský subjekt a zistiť, aké podmienky sú kladené na daný podnikateľský subjekt.

Objektom skúmania je Všeobecná úverová banka, a.s., ktorá vznikla 1.1.1990 so štátnej banky Československej. V roku 2001 v nej získala väčšinový podiel významná talianska banková skupina IntesaBci (dnes Intesa Sanpaolo). Od roku 2002 až po súčasnosť prešla významným vývojom. Reštrukturalizovala sa a modernizovala. Na trh priniesla mnoho nových produktov, renovovala asi 40 obchodných miest so zámerom zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb, posilnila si svoju obchodnú pozíciu, získala prestížnu cenu Najlepšia banka roka od časopisov Euromoney, The banker či Trend. Ako prvá vybudovala špecializované hypotekárne centrá, sprístupnila hypotéky pre každého.

Všeobecná úverová banka, a.s. založila Nadáciu VÚB a každoročne prostredníctvom nej podporuje množstvo projektov.

V súčasnosti poskytuje podielové fondy, starobné dôchodkové sporenie, splátkový predaj, lízing a faktoring. Má približne 1,2 milióna klientov a približne 20%-ný podiel na trhu, čím sa zaraďuje na druhé miesto medzi bankami na Slovensku.

Banka ako podnikateľský subjekt vykonáva svoje činnosti. Jednotlivé operácie sa musia účtovne zobrazit'. To vyplýva zo zákona o účtovníctve, podľa ktorého je každý podnikateľský subjekt povinný účtovať o stave a pohybe majetku, o stave a pohybe záväzkov, o rozdieli majetku a záväzkov, o výnosoch a nákladoch a o výsledku hospodárenia účtovnej jednotky.

Podkladom pre vypracovanie diplomovej práce boli aktuálne znenia zákonov a dostupná odborná literatúra. Na komplexné pochopenie danej problematiky a zostavenie tejto diplomovej práce bolo potrebné ich dôkladné preštudovanie.

Pri spracovaní diplomovej práce sme spolupracovali so Všeobecnou úverovou bankou, a.s. so sídlom v Bratislave. Na základe konzultácií prostredníctvom elektronickej pošty, poskytnutých postupov účtovania a osobných konzultácií sme mohli spracovať tretiu kapitolu a tak zobrazit' konkrétne operácie, ktoré banka vykonáva na peňažnom trhu.

3. ÚČTOVNÉ ZOBRAZENIE OPERÁCIÍ NA PEŇAŽNOM TRHU VO VŠEOBECNEJ ÚVEROVEJ BANKE, a.s.

3.1 Profil Všeobecnej úverovej banky, a.s.

Všeobecná úverová banka, a.s. vznikla 1.1.1990 vyčlenením komerčných aktivít pre firemných klientov na území Slovenskej republiky zo Štátnej banky československej.

V roku 2001 získala väčšinový podiel vo Všeobecnej úverovej banke, a.s. významná talianska banková skupina IntesaBci (dnes Intesa Sanpaolo). Táto talianska skupina je jednou z vedúcich bankových skupín v eurozóne s trhovou kapitalizáciou 39,5 mld. eur. Podľa bilančnej sumy a objemu vlastného kapitálu je Intesa Saopalo najväčšou bankou v Taliansku a šiestou najväčšou bankovou skupinou v Európe. Na svete patrí do prvej desiatky najväčších bánk. Popri svojej materskej krajine pôsobí vo viac ako 40 štátoch sveta, pričom teritoriálne sa zameriava na strednú a východnú Európu a krajiny Stredozemného mora.

Od roku 2002 začala s rozsiahlou reštrukturalizáciou a modernizáciou a v porovnaní s inými bankami zaznamenala najväčší progres. Na trh priniesla viacero nových produktov, ktoré sa neskôr stali štandardom slovenského bankového trhu.

Počas roka 2003 banka renovovala asi 40 obchodných miest so zámerom zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb. V oblasti úverov si dokázala udržať vedúce postavenie na slovenskom trhu. Výrazne znížila celkový objem klasifikovaných úverov, čo prispelo k podstatnému skvalitneniu úverového portfólia.

Rok 2004 bol pre Všeobecnú úverovú banku, a.s. veľmi úspešný. Posilnila si svoju obchodnú pozíciu, zlepšila finančné výsledky. Po prvýkrát v histórii získala prestížnu cenu Najlepšia banka roka od časopisov Euromoney a The Banker.

V roku 2008 ako vôbec prvá firma na Slovensku vydala výročnú správu o zodpovednom podnikaní podľa štandardov Global Reporting Initiative. Za presadzovanie princípov zodpovedného podnikania opakovane získali ocenenie Via Bona.

Sprístupnila hypotéky pre každého. Vo všetkých regiónoch ako prvá vybuodovala špecializované hypotekárne centrá. V rámci skupiny dnes poskytuje nielen bežné bankové služby, ale aj podielové fondy (VÚB Asset Management), starobné dôchodkové sporenie (VÚB Generali DSS), splátkový predaj (Quatro, Triangel), lízing (VÚB leasing) či faktoring (VÚB Factoring).

Bankové produkty sú oceňované rôznymi odborníkmi. V súťaži Zlatá minca sa Všeobecná úverová banka, a.s. stala už tretí rok najúspešnejšou bankou. **V roku 2009** z deviatich kategórií bankových produktov zvíťazila v piatich, v troch skončila na druhom mieste a v jednej na treťom. Ako jediná banka tak zvíťazila vo viac ako dvoch kategóriách. Dá sa povedať, že sa stala najefektívnejšou bankou na Slovensku, podniká obozretne a konzervatívne, dosahuje výborné ekonomické výsledky, posilňuje svoju pozíciu a ponúka lepšie produkty.

V roku 2009 sa tiež stala bankou roka podľa časopisu Trend, najlepšou bankou na Slovensku podľa časopisu The Banker a rovnaké ocenenie získala aj od časopisu Euromoney.

Najoceňovanejšími produktami za rok 2009 sa stali:

1. miesto	2. miesto	3. miesto
▪ Bankové účty	▪ Elektronické bankovníctvo	▪ Financovanie kúpy motorových vozidiel
▪ Podnikateľské účty	▪ Spotrebiteľské úvery	▪ Eurové dlhopisové fondy
▪ Podnikateľské úvery	▪ Zmiešané fondy	▪ Kreditné karty
▪ Investičné bankovníctvo	▪ Lízing pre podnikateľov	▪ Zmiešané fondy
▪ Debetné karty	▪ Úvery na bývanie	

K jednej zo základných hodnôt Všeobecnej úverovej banky, a.s. patrí zodpovednosť. Snaží sa nezabúdať aj na ostatných, a tak pre šiestimi rokmi založila Nadáciu VÚB, vďaka ktorej každoročne podporuje množstvo projektov. V roku 2009 podporila 135 projektov

v celkovej sume 900 000 eur, pričom najúspešnejšie projekty sú Poklady môjho srdca a Dobrý anjel.

Hlavným predmetom činnosti, ktorú Všeobecná úverová banka, a.s. vykonáva a ku ktorej dostala bankové povolenie:

➤ **v súlade s §2 zákona 483/2001 o bankách:**

1. prijímanie vkladov;
2. poskytovanie úverov;
3. tuzemské a cezhraničné prevody peňažných prostriedkov;
4. obchodovanie na vlastný účet:
 - a) s finančnými nástrojmi peňažného trhu v EUR a v cudzej mene, vrátane zmenárenskej činnosti;
 - b) s finančnými nástrojmi kapitálového trhu v EUR a v cudzej mene;
 - c) s mincami z drahých kovov, pamätnými mincami a bankovkami, hárkami bankoviek a súbormi obehových mincí;
5. správa pohľadávok klienta na jeho účet vrátane poradenstva;
6. finančný lízing;
7. poskytovanie záruk, otváranie a potvrdzovanie akreditívov;
8. vydávanie a správa platobných prostriedkov;
9. poskytovanie poradenských služieb v oblasti podnikania;
10. vydávanie CP, účasť na vydávaní CP a poskytovanie súvisiacich služieb;
11. finančné sprostredkovanie;
12. uloženie vecí;
13. prenájom bezpečnostných schránok;
14. poskytovanie bankových informácií;
15. hypotekárne obchody podľa zákona o bankách § 67 ods. 1;
16. funkcia depozitára;
17. spracúvanie bankoviek, mincí, pamätných bankoviek a mincí.

➤ **v súlade s § 79 a § 6 zákona 566/2001 o cenných papieroch:**

1. investovanie do CP na vlastný účet, poskytovanie investičných služieb, investičných činností a vedľajších služieb v súlade s ustanovením § 79a ods. 1 a § 6 ods. 1, 2:

I. prijatie a postúpenie pokynu klienta týkajúceho sa jedného alebo viacerých finančných nástrojov:

II. vykonanie pokynu klienta na jeho účet a obchodovanie na vlastný účet vo vzťahu k finančným nástrojom:

a) prevoditeľné CP;

b) nástroje peňažného trhu;

c) podielové listy alebo CP vydané zahraničnými subjektmi kolektívneho investovania;

d) opcie, futures, swapy, forwardy a iné deriváty týkajúce sa CP, mien, úrokových mier alebo výnosov alebo

iných derivátových nástrojov, finančných indexov alebo finančných mier, ktoré môžu byť vyrovnané doručením alebo v hotovosti;

e) opcie, swapy a forwardy týkajúce sa komodít, ktoré sa musia vyrovnáť v hotovosti alebo sa môžu vyrovnáť v hotovosti na základe voľby jednej zo zmluvných strán; to neplatí, ak k takému vyrovnaniu dochádza z dôvodu platobnej neschopnosti alebo inej udalosti, ktorá má za následok ukončenie zmluvy;

f) opcie a swapy týkajúce sa komodít, ktoré sa môžu vyrovnáť v hotovosti, ak sa obchodujú na regulovanom trhu alebo na mnohostrannom obchodnom systéme;

g) opcie, swapy a forwardy týkajúce sa oprávnení na emisie, miery inflácie, ktoré sa musia vyrovnáť v hotovosti alebo sa môžu vyrovnáť na základe voľby jednej zo zmluvných strán, a to inak ako z dôvodu platobnej neschopnosti alebo inej udalosti majúcej za následok ukončenie zmluvy;

2. riadenie portfólia vo vzťahu k finančným nástrojom:

a) prevoditeľné CP;

b) nástroje peňažného trhu;

c) podielové listy alebo CP vydané zahraničnými subjektmi kolektívneho investovania;

d) opcie, futures, swapy, forwardy a iné deriváty týkajúce sa mien, úrokových mier alebo výnosov, ktoré môžu byť vyrovnané doručením alebo v hotovosti;

3. investičné poradenstvo vo vzťahu k finančným nástrojom:

a) prevoditeľné CP;

b) nástroje peňažného trhu;

c) podielové listy alebo CP vydané zahraničnými subjektmi kolektívneho investovania;

4. upisovanie a umiestňovanie finančných nástrojov na základe pevného záväzku vo vzťahu k finančným nástrojom:

a) prevoditeľné CP;

b) podielové listy alebo CP vydané zahraničnými subjektmi kolektívneho investovania;

5. umiestňovanie finančných nástrojov bez pevného záväzku vo vzťahu k finančným nástrojom:

a) prevoditeľné CP;

b) nástroje peňažného trhu;

c) podielové listy alebo CP vydané zahraničnými subjektmi kolektívneho;

6. úschova a správa finančných nástrojov na účet klienta, vrátane držiteľskej správy, a súvisiacich služieb, najmä správy peňažných prostriedkov a finančných zábezpek vo vzťahu k finančným nástrojom:

a) prevoditeľné CP;

b) nástroje peňažného trhu;

c) podielové listy alebo CP vydané zahraničnými subjektmi kolektívneho investovania;

7. poskytovanie úverov a pôžičiek investorovi na umožnenie vykonania obchodu s finančnými nástrojmi, ak je poskytovateľ úveru alebo pôžičky zapojený do tohto obchodu;

8. poskytovanie poradenstva v oblasti štruktúry kapitálu a stratégie podnikania a poskytovanie poradenstva a služieb týkajúcich sa zlúčenia, splynutia, premeny alebo rozdelenia spoločnosti alebo kúpy podniku;

9. vykonávanie obchodov s devízovými hodnotami, ak sú tie spojené s poskytovaním investičných služieb;

10. vykonávanie investičného prieskumu a finančnej analýzy alebo inej formy všeobecného odporúčania týkajúceho sa obchodov s finančnými nástrojmi;

11. služby spojené s upisovaním týchto finančných nástrojov.

Všeobecná úverová banka má viac ako 1,2 milióna klientov a približne 20%-ný trhovú podiel, ktorý z nej v súčasnosti robí druhú najväčšiu banku na Slovensku. Pôsobí nielen v Slovenskej republike, ale aj v Českej republike. U nás má 209 pobočiek a 11 hypotekárnych centier. V súčasnosti zamestnáva 3 469 zamestnancov, členov predstavenstva je 8 a manažérov 601.

3.2 Základy vedenia bankového účtovníctva

Účtovníctvo je vedná disciplína zaoberajúca sa zápismi, klasifikáciou, zhromažďovaním a interpretáciou finančných informácií účtovnej jednotky. Jeho predmetom je účtovanie o stave a pohybe majetku a záväzkov, nákladov a výnosov, príjmov a výdavkov, a účtovať o výsledku hospodárenia účtovnej jednotky. Účtovníctvo musí poskytovať spoľahlivé informácie o ekonomickej úrovni účtovnej jednotky. Účtovníctvo je systém, ktorý slúži na internú a externú potrebu účtovných jednotiek, pričom interná potreba slúži predovšetkým pre vlastníkov, ktorí ňou sledujú efektívnosť vložených prostriedkov, pre podnikový manažment, pre ktorých je účtovníctvo pre riadenie, plánovanie, kontrolu či rozhodovanie, pre zamestnancov, ktorým účtovníctvo slúži ako informácia pri posudzovaní stability a schopnosti organizácie vyplácať mzdy. Na druhej strane externá potreba, ako zdroj informácií, slúži pre veriteľov, pre investorov pri posudzovaní rizika, pre daňové orgány na výpočet daňového základu, pre verejnosť ako pomoc pri posúdení úrovne a vplyvu organizácie na rozvoj regiónu, pre banky a centrálnu banku, pre finančné úrady, pre finančné úrady, pre štátnu správu, pre burzové organizácie, pre orgány činné v trestnom konaní a pre externých audítorov.

Plní informačnú, registračnú, daňovú, riadiacu a kontrolnú funkciu. Účtovná jednotka ho musí viesť úplne, preukázaným spôsobom a správne. Úplnosť účtovníctva každej účtovnej jednotky je zabezpečená zaúčtovaním všetkých účtovných prípadov, ktoré sa týkajú účtovného obdobia. Ak sú všetky účtovné zápisy doložené alebo preukázané predpísaným spôsobom, ide o preukázateľnosť účtovníctva. Správnosť účtovníctva sa preukazuje dodržaním zákona o účtovníctve.

Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie vznikli požiadavky na zjednotenie účtovných princípov a zásad, a to aj pre účtovné jednotky ako sú banky. Cieľom je zabezpečiť porovnateľnosť vykazovaných údajov či už v priebehu účtovného obdobia alebo v rámci prezentácií účtovných závierok. A tak banky pristúpili k prijatiu zjednotených predpisov v oblasti účtovníctva a vykazovania finančnej situácie, ktoré sú stanovené v Medzinárodných účtovných štandardoch (IAS) a Medzinárodných štandardoch pre finančné vykazovanie (IFRS). Účtovníctvo banky je vedené v zmysle zákona o účtovníctve, Medzinárodných účtovných štandardov a Medzinárodných štandardov pre finančné vykazovanie.

Podľa zákona o účtovníctve sa počas vedenia účtovníctva nesmú meniť spôsoby oceňovania, postupy odpisov, postupy účtovania, usporiadanie položiek účtovnej závierky, obsahové vymedzenie položiek a vykonanie konsolidovanej účtovnej závierky. Zmeny sa môžu uskutočniť len v nasledujúcom účtovnom období z dôvodov dosiahnutia verného a pravdivého zobrazenia predmetu účtovníctva a všetky zmeny sa musia zachytiť v prílohe.

Banka účtuje v sústave podvojného účtovníctva, pričom účtovné zápisy vykonáva v účtovných knihách a to v priebehu účtovného obdobia. Účtovné jednotky účtujúce v sústave podvojného účtovníctva, účtujú:

- *v denníku* – účtovné zápisy sú usporiadané chronologicky a denníkom účtovná jednotka preukazuje zaúčtovanie všetkých účtovných prípadov v účtovnom období,
- *v hlavnej knihe* – účtovné zápisy sú usporiadané systematicky z vecného hľadiska a preukazuje sa tu zaúčtovanie všetkých účtovných prípadov, ktoré vznikli v účtovnom období na účtoch majetku, záväzkov, rozdielu majetku a záväzkov, nákladov a výnosov.

Každá účtovná jednotka je povinná na konci účtovného obdobia zostaviť účtovnú závierku. Je to štruktúrovaná prezentácia skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva a tvorí jeden celok, ktorý nadväzuje na sústavu účtovníctva. Účtovná závierka má tieto súčasti:

- *súvaha* – je prehľadné usporiadanie majetku (aktíva) a zdrojov krytia majetku (pasíva) v peňažnom vyjadrení k určitému dátumu,
- *výkaz ziskov a strát* – je prehľadné usporiadanie nákladov a výnosov za účtovné obdobie v peňažnom vyjadrení a v požadovanom členení tak, aby bolo jasné, ako vznikol výsledok hospodárenia,
- *výkaz zmien vo vlastnom imaní*, ktorý zahŕňa všetky zmeny vo vlastnom imaní, alebo tie zmeny vo vlastnom imaní, ktoré nevyplývajú z vkladov a výberov vlastníkov,
- *výkaz peňažných tokov*,
- *poznámky* – tu sa uvádzajú doplňujúce informácie.

Účtovnú závierku je možné zostavovať ako riadnu, mimoriadnu a priebežnú. Informácie v nej sú základom finančnej analýzy podniku. Priebežnú účtovnú závierku zostavuje účtovná jednotka len ak to vyžaduje účtovný predpis. Povinnosť zverejňovať údaje z účtovnej závierky majú tie účtovné jednotky, ktorým to ustanovuje osobitný predpis a ktoré majú povinnosť mať účtovnú závierku overenú audítorom. Tieto účtovné jednotky majú tiež povinnosť zostavovať výročnú správu, ktorá musí byť overená audítorom.

Každá účtovná jednotka musí oceňovať zložky majetku a záväzkov (oceňovanie je spôsob vyjadrovania jednotlivých súčastí majetku a záväzkov v peňažných jednotkách.) ku dňu ocenenia a to:

- ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu
- ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka
- k inému dňu v priebehu účtovného obdobia

Všetky údaje v účtovníctve sú zachytené na základe bilančnej rovnice. Bilancia, ktorá zachytáva všetky položky majetku, záväzkov a kapitálu, o ktorých sa účtuje, má spravidla tvar tabuľky, kde ľavá strana obsahuje zostatky aktívnych účtov a pravá strana zostatky pasívnych účtov.

Základom bilancie je rovnica, tzv. bilančná rovnica:

$$\text{AKTÍVA} = \text{PASÍVA}$$

$$\text{AKTÍVA} = \text{VLASTNÝ KAPITÁL} + \text{ZÁVÄZKY}$$

$$\text{MAJETOK} - \text{ZÁVÄZKY} = \text{VLASTNÝ KAPITÁL}$$

Bilančná suma je jedným zo základných ukazovateľov veľkosti banky, ktorá slúži na vyjadrenie majetku a jeho krytia. Bilančná suma nie je nemenná veličina, ale mení sa v závislosti od podnikateľskej činnosti každej banky.

Vzťah komerčnej banky k ekonomickému prostrediu z pohľadu banky ako veriteľa vyjadruje strana aktív. Tie sú usporiadané v portfóliu, ktoré je členené do jednotlivých aktív, a to z hľadiska ziskovosti, rizikovosti a likvidity. Z pozície investora banka nakupuje aktíva a výnosy z týchto aktív sú zdrojom zisku komerčnej banky.

Činnosť komerčných bánk je odlišná od činnosti ostatných ekonomických účtovných jednotiek, hlavne s výrobným zameraním, a tak aj účtová osnova je odlišná od účtovej osnovy komerčných bánk. Základné požiadavky kladené na rámcovú účtovú osnovu sú stanovené v opatrení Ministerstva financií Slovenskej republiky. Jednotlivé usmerňované oblasti vychádzajú z medzinárodných účtovných štandardov a je potrebné posúdiť požiadavky vyplývajúce z vývoja a zmien v medzinárodných účtovných štandardoch, kde základným pravidlom je dodržanie ekonomickej podstaty pred formou.

Účtová osnova banky je rozdelená do týchto deviatich tried:

- Účtovná trieda 1 – Pokladničné účty, bankové účty a medzibankové účty
- Účtovná trieda 2 – Účty klientov, poskytnuté a prijaté úvery a pôžičky
- Účtovná trieda 3 – Cenné papiere, deriváty, ostatné pohľadávky, ostatné záväzky a prechodné účty
- Účtovná trieda 4 – Finančné investície, hmotný majetok, nehmotný majetok, podriadené finančné aktíva a zásoby
- Účtovná trieda 5 – Kapitálové účty, dlhodobé záväzky a závierkové účty
- Účtovná trieda 6 – Náklady
- Účtovná trieda 7 – Výnosy
- Účtovná trieda 8 – Vnútroorganizačné účtovníctvo
- Účtovná trieda 9 – Podsúvahové účty

Účtový rozvrh si na základe vnútorného predpisu sama stanovuje každá účtovná jednotka. Uvádza v ňom účty, ktoré používa, teda tie, ktoré plánuje v budúcnosti použiť. Účty do účtovného rozvrhu si môže účtovná jednotka dopĺňať, ale tiež účty, ktoré nepoužíva si môže v nasledujúcom roku vymazať. Nesmie účtovať na účtoch, ktoré nemá v účtovom rozvrhu uvedené. V účtovom rozvrhu sa analytické účty priradia k syntetickým účtom. Súčet zostatku na syntetickom účte sa musí rovnať súčtu zostatkov na príslušných analytických účtoch.

3.3 Účtovné zobrazenie operácií banky na peňažnom trhu vo Všeobecnej úverovej banke, a.s.

Všeobecná úverová banka, a.s. pôsobí na slovenskom trhu už 20 rokov. Za ten čas aj účtovné zobrazenie operácií prešlo istým vývojom. Menili sa zákony, menili sa opatrenia, ale aj medzinárodné účtovné štandardy, ktorých aplikácia je nevyhnutným predpokladom pre dosiahnutie porovnateľných údajov v rámci krajín Európskej únie.

Všeobecná úverová banka, a.s. účtuje v rôznych systémoch, v závislosti od typu operácie.

- ❖ Úvery v systéme ILP;
- ❖ Ostatné pohľadávky v systéme ILP;
- ❖ Prijaté úvery, úvery NBS a úvery pobočke Praha v systéme SIRE;
- ❖ Úschova vlastných zmeniek v systéme NPA;
- ❖ Bankou vydané dlhopisy, bankou vydané zmenky a cenné papiere v jednotlivých portfóliách banky sú účtované v systéme SIRE.

Postupy účtovania má Všeobecná úverová banka, a.s. vytvorené pre pohľadávky a záväzky z úverov a ostatné pohľadávky v zmysle medzinárodných účtovných štandardov a štandardov finančného výkazníctva (IFRS). Samotné účtovanie je uvádzané na účtoch v hlavnej účtovnej knihe. Aj účtovné postupy pre účtovanie operácií s cennými papiermi nadväzujú na medzinárodné účtovné štandardy a zákon o účtovníctva. Sú rozdelené do samostatných kapitol.

3.3.1 Úverové operácie

Všeobecná úverová banka, a.s. účtuje o operáciách v súvislosti s poskytnutými úvermi a prijatými úvermi.

A) Operácie v súvislosti s poskytnutými úvermi:

Po zadaní úveru do systému sa automaticky pri úveroch s viacnásobným čerpaním zaúčtuje nevyčerpaný objem úveru do podsúvahy na stranu Má dať na účet s názvom Pohľadávky z budúcich úverov a pôžičiek – nevyčerpané limity - klienti a na stranu Dal na účet s názvom Evidenčný účet. To znamená, že pri bankou poskytnutom úvere vzniká banke pohľadávka voči klientovi a klientovi záväzok voči banke.

V systéme sa denne generuje výkaz „Nevyčerpané objemy úverov“, v ktorom sú uvedené všetky úvery, ktoré majú účtované nevyčerpané zostatky v členení podľa pobočky a produktového kódu hlavnej účtovnej knihy.

Následne sa zaúčtuje čerpanie úveru a to môže byť buď cez účet klienta vedený vo Všeobecnej úverovej banke, a.s., čo sa zobrazí na stranu Má dať účtu s názvom Kontrolný účet platobných príkazov, súvzťažne na stranu Dal účtu s názvom Bežné účty pre fyzické a právnické osoby; alebo cez účet klienta v inej banke, čo sa zobrazí na stranu Má Dať účtu s názvom Kontrolný účet platobných príkazov, súvzťažne na stranu Dal účtu s názvom Clearingový účet vyšlých platieb.

Zároveň je v systéme potrebné zadať zabezpečenie úveru, ktoré sa automaticky zaúčtuje na stranu Má Dať účtu s názvom Evidenčný účet a na stranu Dal účtu s názvom Príslušný účet zabezpečenia.

Denne sa tiež zaznamenávajú náklady spojené s úverom alebo aj jednorázové zvýšenia a zníženia nákladov a to na príslušný výnosový účet.

Všeobecná úverová banka, a.s. je tiež povinná účtovať o poplatkoch, ktoré musia byť časovo rozlíšené počas doby trvania úveru. Vyrubenie poplatkov zaúčtuje na stranu Má Dať účtu s názvom Príslušný účet poplatkov a na stranu Dal účtu s názvom Príslušný výnosový účet.

Všeobecná úverová banka, a.s. účtuje o splátkach pohľadávok, ktoré klient uhradza v hotovosti alebo z účtu vedeného vo Všeobecnej úverovej banke, a.s. či v inej banke.

Ak sa klient rozhodne splatiť svoj záväzok voči banke v hotovosti, tak Všeobecná úverová banka, a.s. túto operáciu zaúčtuje na stranu Má dať účtu s názvom Pokladnica EUR (resp. v cudzej mene) súvzťažne na stranu Dal účtu s názvom Príslušný úverový účet.

Ak sa klient rozhodne splatiť svoj záväzok voči banke úhradou z účtu vedeného vo Všeobecnej úverovej banke, a.s., tak Všeobecná úverová banka, a.s. túto operáciu zaúčtuje na

stranu Má dať účtu s názvom Bežné účty pre fyzické a právnické osoby súvzťažne na stranu Dal účtu s názvom Príslušný kontrolný účet.

Ak sa klient rozhodne splatiť svoj záväzok voči banke úhradou z účtu vedeného v inej banke, tak Všeobecná úverová banka, a.s. túto operáciu zaúčtuje na stranu Má dať účtu s názvom Clearingový účet došlých platieb súvzťažne na stranu Dal účtu s názvom Kontrolný účet došlého clearing.

Odpísanie úverov vykoná pracovník v systéme na základe požiadavky, v ktorej je uvedené, či má byť pohľadávka odpísaná ako daňovo uznaná alebo ako daňovo neuznaná. V súvislosti s poskytnutím úveru, vznikajú klientovi aj úroky. V prípade, že klient nezaplatí pohľadávku z úrokov z úverov a pohľadávka je viac ako 90 dní po lehote splatnosti, úroky sa akumulujú v podsúvahe. Po tom, ako je pohľadávka splatená, je odpísaná zo systému, pričom v systéme sa vždy odpisuje ako daňovo neuznaný náklad. V prípade, že je úverová pohľadávka delikventná, účtujú sa k nej opravné položky.

Inventarizácia úverov a ostatných pohľadávok vedených v systéme a ich zabezpečenia sa vykonáva v zmysle pracovných postupov.

PRÍKLAD:

Ak banka **poskytne** krátkodobý úver fyzickej alebo právnickej osobe, ktorá nie je bankou, zaúčtuje ho nasledovne:

1. Poskytnutie krátkodobého úveru:

MD Pohľ. z budúcich úverov a pôžičiek D

xxx	

MD Evidenčný účet D

	xxx

2. Prijatý poplatok za spracovanie úveru z bežného účtu klienta:

MD	Príslušný účet poplatkov	D
	xxx	

MD	Kontrolný účet úverov	D
		xxx

3. Zaúčtovanie prislúchajúcich úrokov:

MD	Príslušný úverový účet	D
	xxx	

MD	Kontrolný účet úverov	D
		xxx

4. Splatenie istiny, ktoré môže byť:

z účtu klienta vo Všeobecnej úverovej banke, a.s.:

MD	Bežné účty pre fyzické a právnické osoby	D
	xxx	

MD	Príslušný kontrolný účet	D
		xxx

alebo z účtu klienta v inej banke:

MD	Clearingový účet došlých platieb	D
xxx		

MD	Kontrolný účet došlého clearing	D
		xxx

alebo v hotovosti:

MD	Pokladnica EUR (cudzia mena)	D
xxx		

MD	Príslušný úverový účet	D
		xxx

B) Operácie v súvislosti s prijatými úvermi:

Ak banka prijme úver, vzniká banke záväzok voči poskytovateľovi úveru a poskytovateľovi vzniká pohľadávka voči banke. Prijatý úver Všeobecná úverová banka, a.s. zaúčtuje na stranu Má Dať účtu Evidenčný účet pre peňažný trh a súvzťažne na stranu Dal účtu Príslušný úverový účet.

S poskytnutím úveru súvisia náklady, ktoré je potrebné zaúčtovať, a to vo forme úrokov a poplatkov.

Denne sa účtuje o úrokoch, a to na strane Má Dať účtu Príslušné nákladové úroky a na strane Dal účtu Príslušný účet akumulovaných úrokov. Splatenie úrokov účtuje na strane Má Dať účtu Príslušný účet akumulovaných úrokov a na stranu Dal účtu Clearingový účet vyšlých platieb.

Poplatky súvisiace s prijatým úverom Všeobecná úverová banka, a.s. zaúčtuje na stranu Má Dať účtu Príslušný účet nákladových poplatkov a provízií súvzťažne na stranu Dal účtu Clearingový účet vyšlých platieb.

Splatenie istiny Všeobecná úverová banka, a.s. zaúčtuje na stranu Má Dať účtu Príslušný úverový účet súvzťažne na stranu Dal účtu Clearingový účet vyšlých platieb.

PRÍKLAD:

Ak banka **prijme** krátkodobý úver od fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá nie je bankou, zaúčtuje ho nasledovne:

1. Prijatý úver od klienta, banke vzniká záväzok voči klientovi:

MD Evidenčný účet pre peňažný trh D

xxx	

MD Príslušný úverový účet D

	xxx

2. Zaúčtovanie úrokov z prijatých úverov, pričom banke vzniká náklad:

MD Príslušné nákladové úroky D	
xxx	
MD Príslušný účet akumulovaných úrokov D	
	xxx

3. Splátka istiny klientovi, kde banke zaniká záväzok voči klientovi:

MD Príslušný úverový účet D	
xxx	
MD Clearingový účet vyšlých platieb D	
	xxx

4. Zaúčtovanie splátky úrokov:

MD Príslušný účet akumulovaných úrokov D	
xxx	
MD Clearingový účet vyšlých platieb D	
	xxx

5. Zaúčtovanie poplatkov súvisiacich s prijatým úverom:

MD Príslušný účet nákladových poplatkov a provízií D

xxx

MD Clearingový účet vyšlých platieb D

xxx

Z výkazu o finančnej situácii za uplynulý rok 2009 je zrejmé, že Všeobecná úverová banka, a.s. poskytla úvery, ktorých celková hodnota bola 5 549 836 tis. €. V porovnaní s rokom 2008 to bolo viac o 287 550 tis. €. Naopak, prijatých vkladov a úverov od klientov bolo v objeme 6 613 327 tis. €, čo je v porovnaní s rokom 2008 menej o 1 517 857 tis. €.

3.3.2 Operácie s cennými papiermi

Pri nákupe cenného papiera, ktorý je držaný v portfóliu a je určený na predaj a pri nákupe cenného papiera určeného na obchodovanie sa istina účtuje v obstarávacej cene, t.j. menovitá hodnota zvýšená o prémii, resp. znížená o diskont získaný pri nákupe a poplatok. Úrok pri nákupe je naakumulovaný úrok k cennému papieru v čase jeho nákupu. Poplatok je súčasťou diskontu.

Akumuláciu úroku vykonáva SIRE zostatkovým spôsobom. Denný prírastok úroku pozostáva zo storna zostatku akumulovaného úroku z predchádzajúceho dňa a zo zaúčtovania nového akumulovaného úroku.

Nevyhnutnou súčasťou je preceňovanie. Systém SIRE preceňuje zostatkovým spôsobom a toto preceňovanie portfólia určeného na predaj je účtované na účtoch vlastného imania. Denný prírastok precenenia sa skladá zo storna predchádzajúceho precenenia a zo zaúčtovania nového precenenia k danému cennému papieru.

Ak nastane predaj cenného papiera systém SIRE ponecháva zostatok z precenenia odo dňa dohodnutia obchodu (trade date) do dňa vyrovnania obchodu (settlement day).

V deň vyrovnania obchodu sa odúčtuje precenenie z dňa dohodnutia obchodu a zaúčtuje ho ako kapitálový zisk, resp. kapitálovú stratu.

Vysporiadanie v systéme pri splatnosti úroku je deň, ktorý nasleduje po dni splatnosti.

Pri cenných papieroch držaných do splatnosti sa istina účtuje v menovitej hodnote. Úrok pri nákupe je naakumulovaný úrok k cennému papieru v čase jeho nákupu. Poplatok je súčasťou diskontu.

V prípade účtovania zmeniek do 1 roka vydaných Všeobecnou úverovou bankou, a.s. banka postupuje nasledovne:

Zaúčtuje budúcu pohľadávku v podsúvahe, a to na strane Má Dať účtu s názvom Pohľadávky zo spotových operácií súvzťažne na strane Dal účtu s názvom Evidenčný účet.

Zaúčtuje budúci záväzok v podsúvahe a to na strane Má Dať účtu s názvom Evidenčný účet súvzťažne na strane Dal účtu s názvom Záväzky zo spotových operácií.

Následne zaúčtuje vyrovnanie obchodu:

Odúčtovanie spotovej operácie z podsúvahy (pohľadávka) zaúčtuje na strane Má Dať účtu s názvom Evidenčný účet súvzťažne na strane Dal účtu s názvom Pohľadávky zo spotových operácií.

Odúčtovanie spotovej operácie z podsúvahy (záväzok) zaúčtuje na strane Má Dať účtu s názvom Záväzky zo spotových operácií súvzťažne na strane Dal účtu s názvom Evidenčný účet.

Ak banka predá vlastnú zmenku vlastnému klientovi v deň vyrovnania sa zaúčtuje na strane Má Dať účtu Bežné účty fyzických a právnických osôb súvzťažne na strane Dal účtu Záväzky z predaja vlastných zmeniek.

Príjem vlastných zmeniek do úschovy v menovitej hodnote sa zobrazí na strane Má Dať účtu Evidenčný účet súvzťažne na strane Dal účtu Cenné papiere prevzaté do úschovy.

Denné zaznamenávanie úroku (v systéme SIRE prírastkovým spôsobom, teda v deň splatnosti zmenky sa naakumulovaný úrok odúčtuje v prospech účtu klienta) sa zaúčtuje na strane Má

Dať účtu Úroky z predaja vlastných zmeniek súvzťažne na strane Dal účtu Časové rozlíšenie diskontnej sadzby.

Vydanie vlastných zmeniek z úschovy Všeobecná úverová banka, a.s. zaúčtuje na stranu Má Dať účtu Cenné papiere prevzaté do úschovy súvzťažne na stranu Dal účtu Evidenčný účet.

PRÍKLAD:

Ako príklad účtovania operácií s cennými papiermi možno uviesť bankou vystavenú zmenku, ktorú predala klientovi:

1. Zaúčtovanie dohodnutia obchodu:

budúca pohľadávka v podsúvahe:

MD Pohľadávky zo spotových operácií D

xxx	

MD Evidenčný účet D

	xxx

budúci záväzok v podsúvahe:

MD Evidenčný účet D

xxx	

MD Záväzky zo spotových operácií D

	xxx

2. Zaúčtovanie vyrovnaní obchodu:

odúčtovanie pohľadávky:

MD	Evidenčný účet	D
	xxx	

MD Pohľadávky zo spotových operácií D

		xxx

odúčtovanie záväzku:

MD Záväzky zo spotových operácií D

xxx		

MD Evidenčný účet D

		xxx

3. Banka predala zmenku klientovi cez jeho účet vo Všeobecnej úverovej banke, a.s., a v deň vyrovnaní zaúčtuje:

MD Bežné účty fyzických a právnických osôb D

xxx		

MD Záväzky z predaja vlastných zmeniek D

		xxx

4. Zaúčtovanie úrokov z predaja vlastných zmeniek:

MD Úroky z predaja vlastných zmeniek D

xxx	

MD Časové rozlíšenie diskontnej sadzby D

	xxx

5. Zaúčtovanie vydania vlastných zmeniek z úschovy:

MD Cenné papiere prevzaté do úschovy D

xxx	

MD Evidenčný účet D

	xxx

Účtovné prípady kúpy a predaja finančných aktív s obvyklým termínom dodania sa odo dňa uzavretia obchodu do dňa vyrovnania obchodu účtujú na podsúvahových účtoch. Pri zmenkách ako aj iných cenných papieroch sa účtuje ako o spotovej operácii, ak pri predaji alebo kúpe sa používa obvyklý termín dodania (spotová valuta). Účtovné jednotky preto účtujú odo dňa dohodnutia obchodu do jeho vysporiadania ako o spote = na podsúvahových

účtoch súčasne pohľadávka ako aj záväzok. Do dňa vysporiadania sa tieto spoty preceňujú na reálnu hodnotu, pričom môže vzniknúť kladné precenenie alebo záporné precenenie.

V deň vysporiadania obchodu (finančné vyrovnanie) sa zápisy odúčtujú a účtuje sa iba o vydannej zmenke a o úroku z nej.

ZÁVER

Bankový sektor je jedným zo sektorov, ktorý sa rozvíja najdynamickejšie. Posledné roky možno charakterizovať rastom počtu pobočiek a skvalitňovaním poskytovaných služieb. Banky majú veľmi významnú funkciu. Podporujú stabilitu a rozvoj finančného trhu a tiež zabezpečujú likviditu podnikateľov a obyvateľstva.

Významnou udalosťou v bankovom sektore bol nielen vstup do Európskej únie, ale v roku 2008 aj prepuknutie finančnej krízy, ktorá neskôr prerástla do hospodárskej krízy. Dôvodom hospodárskej krízy bolo zlyhanie regulácie hypotekárnych úverov zo strany štátu a finančných inštitúcií, ktoré podcenili možné riziká. Aj vďaka tomu niektoré banky prísnilli podmienky pri poskytovaní úverov.

Všeobecná úverová banka, a.s. je jednou z najväčších bánk na Slovensku, kde má 20%-ný podiel na trhu. Bankové povolenie a teda začiatok jej činnosti je dátovaný od 1. 1. 1990. Patrí k inštitúciám, ktoré pôsobia v oblasti financovania malých, stredných a veľkých podnikov, ale tiež aj individuálnych klientov. Snaží sa o to, aby poskytovala klientom kvalitné služby, vďaka ktorým pokrývajú svoje potreby.

V uplynulom roku aj napriek zhoršenému prostrediu, ktoré bolo poznačené ekonomickou krízou, aj napriek poklesu ziskovosti a vysokému nárastu rezerv na krytie sa stala najziskovejšou bankou na slovenskom trhu. Konsolidované prevádzkové výnosy síce klesli o 4 %, ale na druhej strane, konsolidované prevádzkové náklady sa znížili o 8 %. Pokles ziskovosti možno vidieť vo výraznom poklese výnosov z obchodovania na finančných trhoch, a to najmä v dôsledku prijatia eura.

Banke sa však podarilo posilniť si pozíciu na úverovom trhu a zároveň udržať nárast miery nesplácaných úverov porovnateľne s priemerom na trhu. Všeobecná úverová banka, a.s. vrátane svojich dcérskych spoločností za uplynulý rok poskytla klientom o 3,5 % viac úverov ako v roku 2008 a tým sa jej podarilo zvýšiť svoj trhovú podiel na trhu úverov klientom na 17,6 %. Veľkú zásluhu na tom určite má väčšia orientácia na klienta a ešte dôkladnejší prístup k uspokojovaniu finančných potrieb klientov.

Cieľom diplomovej práce bolo účtovne zobrazit' operácie banky na peňažnom trhu. Ide najmä o operácie týkajúce sa poskytovania či prijímania krátkodobých úverov a operácie

týkajúce sa obchodovania s krátkodobými cennými papiermi. Najskôr sme sa snažili bližšie popísať situáciu v danej oblasti a následne na základe postupov účtovania sme priblížili danú problematiku v praxi, výsledkom čoho je poznanie spôsobu účtovania operácií Všeobecnej úverovej banky, a.s. na peňažnom trhu.

Výsledkom riešenia danej problematiky je poznanie, akým spôsobom Všeobecná úverová banka, a.s. v účtovníctve zaznamenáva operácie, ktoré vznikajú na peňažnom trhu. Ide o prijaté a poskytnuté krátkodobé úvery a operácie s krátkodobými cennými papiermi. Dôležitým zistením bolo, že banke v súvislosti s prijatým úverom vznikajú náklady vo forme úrokov a poplatkov. V opačnom prípade, teda ak banka poskytne úver, vznikajú jej výnosy vo forme úrokov a poplatkov.

Bankový sektor aj napriek dobrým vyhliadkam do budúcnosti, čaká ťažké obdobie s neistým vývojom. Rozhodujúcim bude dobre sa presadiť na trhu, teda dôkladný prístup voči klientom a tým aj rastúca spokojnosť so službami banky. V prostredí, kde stále pretrvávajú riziká zostáva tiež významným cieľom čo najlikvidnejšie riadenie predovšetkým úverového rizika.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

Knižné publikácie:

- BOUŠKOVÁ, D. 2006. *Bankové operácie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2006. 154 s. ISBN 80-225-2136-1.
- BOUŠKOVÁ, D. 2006. *Účtovníctvo obchodných bánk*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2006, 176 s. ISBN 80-807-8053-6.
- HORNIÁKOVÁ, E. – ČUNDERLÍK, E. 2009. *Finančný trh*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009. 156 s. ISBN 97-880-716-0278-1.
- HRVOĽOVÁ, B. a kol. 2006. *Analýza finančných trhov*. Bratislava: SPRINT – vfra, 2006. 561 s. ISBN 80-890-8559-8.
- LEŠČIŠIN, J. 2007. *Financie a mena*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2007. 380 s. ISBN 97-880-807-3708-5.
- LISÝ, J. a kol. 2005. *Ekonomia v novej ekonomike*. Bratislava: IURA EDITION, 2005. 622 s. ISBN 80-8078-063-3.
- KLIMIKOVÁ, M. 2008. *Platobný styk*. Bratislava: Marada Capital Services, a.s., 2008. 286 s. ISBN 97-880-968-4589-7.
- KOTLEBOVÁ, J. – SOBEK, O. 2007. *Menová politika – inštitúcie, stratégie a nástroje*. Bratislava: IURA EDITION, 2007. 317 s. ISBN 97-880-807-8092-0.
- SCHWARZOVÁ, M. 2009. *Účtovníctvo bánk*. Bratislava: IURA EDITION, 2009. 270 s. ISBN 978-80-8078-288-7.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2006. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 478 s. ISBN 80-8078-070-6.
- TKÁČOVÁ, D. – HORVÁTOVÁ, E. 2003. *Účtovanie v komerčných bankách*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2003. 170 s. ISBN 80-225-1717-8.
- TKÁČOVÁ, D. 2009. *Finančné trhy a bankovníctvo*. Žilina: GEORG Žilina, 2009. 268 s. ISBN 97-880-894-0101-7.
- VAJDOVÁ, E. 2004. *Účtovníctvo vo finančných inštitúciách, vybrané súvťažnosti, príklady*. Bratislava: D.E.A. Consult, s.r.o, 2004. 265 s. ISBN 80-967230-6-5.
- VYŠŇOVSKÁ, J. a kol. 2005. *Banky a finančný trh*. Prešov: Vydavateľstvo MICHALA VAŠKA, 2005. 66 s. ISBN 80-716-5524-4.

www stránky:

www.banky.sk

www.finance.sk

www.financnik.sk

www.financnetrhy.sk

www.etrend.sk

www.investujeme.sk

www.sbaonline.sk

www.openiazoch.zoznam.sk

www.euroekonom.sk

Právne normy:

Zákon NR SR č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon NR SR č. 329/2000 Z. z. o Úrade pre finančný trh a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon NR SR č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Ostatné materiály:

Výročná správa Všeobecnej úverovej banky, a. s. za roky 2008 a 2009

Individuálna účtovná závierka Všeobecnej úverovej banky, a.s. za rok 2008 a 2009